

OPNIEUW ‘JOBS, JOBS, JOBS’?

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard – 3/9/2019)

Volgens de startnota voor de Vlaamse regeringsonderhandelingen is het de ambitie om de werkzaamheidsgraad (ongeveer 75 procent) naar 80 procent op te krikken. Tijdens de vorige legislatuur was jobs, jobs, jobs ook al het leidmotief van de regeringen in dit land. De redenering is dat jobs creëren de beste manier is om de begroting op het juiste spoor te krijgen en op termijn de vergrijzingskosten te betalen.

De ambitie om de werkzaamheidsgraad te verhogen, juich ik toe. Het is essentieel voor de strijd tegen armoede, voor het persoonlijke welbevinden en om welvaart te creëren. Is het ook gunstig voor de begroting? Ja, op voorwaarde dat de kosten om de niet-werkenden te activeren binnen de perken blijven. De taxshift heeft de begroting bijvoorbeeld nog donkerder rood doen kleuren.

Maar het is een misverstand dat jobcreatie het belangrijkste is voor de overheidsfinanciën. Er zijn ten minste drie hefboomen die belangrijker zijn: productiviteit, productiviteit en nog eens productiviteit. Om het in perspectief te plaatsen. Bij de voorspellingen van de vergrijzingskosten wordt er verondersteld dat de economie tegen 2040 met 30 procent zal groeien. Eén vierde van die groei zou het gevolg moeten zijn van een verhoging van de werkzaamheidsgraad met 6 procentpunt, wat ongeveer overeenkomt met de Vlaamse doelstelling, terwijl drie vierde van een verhoging van de arbeidsproductiviteit zou moeten komen. Hoe verder we in de toekomst kijken, hoe groter het belang van productiviteit. Tegen 2070 zou het bbp meer dan verdubbeld moeten zijn, voor vijf zesden het gevolg van productiviteitsgroei. Zelfs als we die fenomenale groeicijfers halen, zal volgens de Studiecommissie voor de Vergrijzing het begrotingstekort door de vergrijzingsfactuur met respectievelijk 3,8 procentpunt (2040) en 2,4 procentpunt (2070) toenemen.

Wat de werkzaamheidsgraad ook moge zijn, laat het duidelijk zijn dat de pensioenen en gezondheidszorg op termijn onbetaalbaar worden als we niet veel productiever worden, en daar knelt het schoentje. De voorspellingen gaan ervan uit dat de productiviteitsgroei evolueert naar 1,5 procent per jaar en gemiddeld over de hele periode 1,2 procent zal bedragen. Is dit gemiddelde bijvoorbeeld maar 0,9 procent, dan verdubbelen de vergrijzingskosten tegen 2070. Het slechte nieuws is dat het gemiddelde tijdens de voorbije legislatuur in gunstige economische omstandigheden nauwelijks 0,4 procent was. Houden we dat tempo aan, dan mogen we de boeken van de sociale welvaartstaat dicht doen.

Belgische werknemers zijn productief, maar de groei van die productiviteit is al jaren minder dan in de buurlanden. Verbetering zal niet spontaan komen. Als de onderhandelaars een regeerakkoord sluiten, moet de belangrijkste doelstelling zijn om de productiviteitsgroei op te krikken.

Vroeger konden we de productiviteit makkelijk verhogen door langer te studeren. Dat laaghangende fruit is geplukt, want we kunnen niet eeuwig op de schoolbanken zitten. Een uitbreiding zal voornamelijk van kwaliteitsverbetering moeten komen, en dat vereist een hervorming van het (hoger) onderwijs.

Uit eigen onderzoek blijkt dat het productiviteitsprobleem vooral zit bij sectoren die minder blootstaan aan internationale concurrentie. Het is een publiek geheim dat sectorlobby's en sociale partners in dit land mee de pen vasthouden bij de uitwerking van wetten. Daar betalen we een prijs voor. Dat heeft geleid tot te veel regilitis, een gebrek aan concurrentie en een slecht functionerend mededingingsbeleid, wat allemaal dringend aangepakt moet worden.

Het is een cliché, maar als er iets is waarvoor we meer belastinggeld moeten uittrekken, dan is het voor overheidsinvesteringen. Dat geldt voor onderzoek en ontwikkeling, digitalisering en infrastructuur. De overheidsinvesteringen zijn sinds de jaren 80 meer dan gehalveerd en zitten ver onder het internationale gemiddelde. De vorige Vlaamse regeringen hebben zich te veel als boekhouders gedragen die alleen maar bezig waren met een begrotingsevenwicht te behalen en weinig werk maakten van een toekomststrategie. Een regeerakkoord dat niet terugkeert naar de niveaus van de jaren 80 is een slecht akkoord. De begroting mag gerust in het rood gaan als dat is om meer te investeren. In dat geval zal Europa er niet moeilijk over doen.

Ten slotte is er ons mobiliteitsprobleem waarvoor vijf minuten politieke hervormingsmoed nodig zijn. Alle mobiliteitsexperts zijn het eens: de meest efficiënte manieren om het aantal uren die werknemers in de file spenderen te verminderen zijn rekeningrijden en iets doen aan de salariswagens.

Veel meer dan een beleid dat de nadruk legt op jobcreatie, zal een verhoging van de productiviteit beleidsruimte creëren voor klimaat, zorg en armoedebestrijding. Het is niet alleen gunstig voor de overheidsfinanciën, want een toename van de productiviteit zal ook de lonen en koopkracht verhogen. Dat neemt op zijn beurt de voedingsbodem voor populisme en onverdraagzaamheid weg. Bovendien zullen bedrijven door de hogere productiviteit meer werknemers willen aanwerven en wordt het verschil tussen werken en niet-werken door de hogere lonen groter. Daardoor zullen we de jobcreatie er toch nog als toetje bij krijgen.